

Ondrék József

A HATNAPOS HÁBORÚ ELŐZMÉNYEI A LÉGIERŐK SZEMPONTJÁBÓL

Az 1967-es hatnapos háború (más néven a III. arab-izraeli háború vagy 1967-es júniusi háború) egy döntő légitámadás sorozattal kezdődött el. A konfliktus gyakorlatilag az első napon eldőlt a remekül megtervezett és végrehajtott Fókusz hadművelettel, melynek során az Izraeli Légierő döntő légi fölényt vívott ki. Mivel a hatnapos háború utóhatásai máig éreztetik hatásukat a Közel-Keleten, ezért érdemes a hadművelet sikeréhez vezető utat újra megvizsgálni. A jelen tanulmány célja, a hatnapos háborúhoz vezető út főleg politikai és részben gazdasági okainak rövid bemutatását követően, a hadviselő felek légierőinek ismertetése, különösen az 1956 és 1967 között végrehajtott fejlesztésekre koncentrálva.

Kulcsszavak: légiháború, arab-izraeli, konfliktus, előzmények, hatnapos háború, 1967 június

BEVEZETÉS

A közel-keleti események mindig is szerves részét képezték az európai történelemnek is. Bár napjainkban Szíriáról és Irakról szólnak főleg a híradások, de az arab-izraeli kérdés sincs még megoldva. A zsidók és muzulmánok közötti ellenségeskedés az egyik meghatározója lett a 20. század második felében a közel-keleti helyzetnek. A számtalan kisebb és a jó néhány nagyobb háború közül azonban egy mindenképpen kiemelkedik, ez pedig az 1967-es hatnapos háború. Hosszát tekintve ez a legrövidebb, viszont történelmileg meghatározó hatása miatt ez a legfontosabb mind közül. Bármely történelmi értekezésnél fontos az tárgyalt esemény megfelelő kontextusba helyezése. Az adott tanulmányhoz biztosított hely hossza a bemutatás részletességét ugyan korlátozhatja, de néhány szóban érdemes a háborúhoz vezető útról is említést tenni. Szükséges mindez azért, hogy a harcmezőn történt események miértjét ne csak önállóan tekintsük, hanem egy nagyobb kép részeként. Hadtörténészek számára egyértelműen a legérdekesebb képkockái a háborús helyzeteknek a harcmezőn történtek. Ugyanakkor a képkockákon látottakhoz a mögöttük húzódó politikai, szociális és egyéb okokat is fontos megérteni, hiszen ezek is hozzájárulnak a háború végkimeneteléhez. A hatnapos háború is kiváló példája ennek, ahol egyrészt fontos látni az ellenségeskedés kirobbanásához vezető utat, a térség és a világ politikailag befolyásoló tényezőit és főleg a hadviselő felek felkészülését a háborúra. A tanulmányban bemutatott események és körülmények elemzése támogatja azt a hadtudományi kutatási követelményt, amely meghatározónak tartja a hadtörténelmi tapasztalatok feldolgozását és beépítését az oktatásba és képzésbe egyaránt¹.

AZ ARAB-IZRAELI KONFLIKTUS GYÖKEREI A 20. SZÁZADBAN

Az arab-izraeli viszály évtizedekre, sőt egyes értelmezések szerint már évszázadokra nyúlik vissza. Akár Mohamed 632-ben bekövetkezett halálát, akár Herzl Tivadar munkásságát és a 1897-ben Bázelen megrendezett I. Cionista Világkongresszust tekintjük a viszály kezdetének

¹ Boda et al: Fókusz és együttműködés. A hadtudomány kutatási feladatai. Honvédségi Szemle 2016/3. pp 3-19.

az biztosan kijelenthető, hogy a 20. században már mindenképpen a zsidó-muzulmán visz lyr l szültek a közel-keleti események. Az 1917-es Balfour-nyilatkozat elvi szinten nyitotta meg az utat a zsidó telepesek előtt, de a Szent Föld ekkor még az Oszmán Birodalom fennhatósága alá tartozott,  gy nagyarányú betelepeds nem történt. Az első világháborút követően brit fennhatósága alá helyeztek Palesztinát 1923-t l. M r magának a területnek az elnevezése is problémás, hiszen azt korábbi t r k közigazgatási egység egybeolvasztásával hoztak létre. A mandátum 1948. május 14- n  jfelig adott jogot a brit csapatoknak az ott tartózkodásra. Szemben a Balfour-nyilatkozattal, amely gyakorlatilag csak egy gesztus értékkel b rt –  s a korabeli brit diplomáciára jellemzően az araboknak is tettek hasonló  g reket a McMahon-Hussein levelezésben – a mandátum már a nemzetközi jog erejével lett felruházva, és ezen felbátorodva egyre nagyobb számban érkeztek új telepesek a Szent Földre. A konfrontációra azonban a határozat életbe lépéséig sem kellett várni, hiszen vallási/etnikai  ssze tk z s k már 1920-t l kezdve voltak Jeruzsálemben  s Raff ban is². A térség erőviszonyait alapjaiban változtatta meg a második világháború kit r se. A Sz ri ban  llom soz  Vichy csapatok gyengén felszereltek voltak és a Brit Birodalom tekintélye is csorbát szenvedett, ráadásul a világégés harcaiból meggyeng lve kikerülő Brit Birodalomnak már nem voltak sem politikai, sem anyagi érdekei Palesztinában. Ebből következően a Palesztin Mandátumot visszaadták, az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ), amely a Nemzetek Szövetségének jogut j nak tekinthető. Az ENSZ komolyan vette a feladatát, létrehozták a UNSCOP (United Nations Special Committee on Palestine) szervezetet, hogy a helyzet rendezésére megoldást keressenek. A UNSCOP javaslat alapján meg rt határozatot Genfben 1947. november 29- n az ENSZ k zgy l se el  terjesztettek, majd 33 igen, 13 nem szavazattal, 10 tartózkodás mellett elfogadták a tagok az ENSZ 181. számú határozatát, amelyben felosztották Palesztinát. A jelenlévő tagok közül az összes iszlám vallású állam nemmel szavazott, az Egyesült  llamok és a Szovjetunió igennel, m g Nagy Britannia inkább tartózkodott. Hiába jelentett a gondosan kidolgozott határozat papíron egy jó megoldást az érdekek teljes ellentéte, a felek közötti együttműködés teljes hiánya és a folyamatos, kölcsonös atrocitások gyakorlatilag megvalósíthatatlanná tett k azt. Az első arab-izraeli háború tulajdonképpen polg rh bor k nt indult és összecsapások voltak már 1946–1947 folyamán is. Ténylegesen háborúvá akkor csapott  t a konfliktus, amikor 1948. május 15- n David Ben-Gurion kikiáltotta Izrael függetlenségét. Ekkor Izraelt gyakorlatilag az összes szomszédja megtámadta, a zsidó telepeseknek 5 arab hadsereggel kellett szembenézniük. A kezdeti arab sikereket követően 1948  sz re, az átszervezett Haganah-b l újonnan megalakult Izraeli Védelmi Erők (Israel Defence Forces, továbbiakban csak IDF) visszavert k a támadásokat és feloldották Nyugat-Jeruzsálem blokádját is. Ugyan győzelmet egyik fél sem könyvelhetett el, de a patt-helyzet a lakosságszámot és a kezdeti katonai erőviszonyokat tekintve győzelemmel  rt fel Izrael számára. A helyzet azonban hosszú távon nem rendeződött és az 1956-os második arab-izraeli háború, vagy más nevén a szuezi-válság, egyenes következménye volt ennek. Az 1956. október 29- n kirobbant háború ugyan katonailag a brit-francia-izraeli hármas szövetség sikereit hozta és ahogy Oszetzky Tamás fogalmazott: *„Lényegében a legtöbb vonatkozásban kiegyensúlyozott erőviszonyok állottak fenn és az izraeli sikert elsősorban a vezetés, a kiképzési*

---

² Ahron Bergman. *Israel's Wars*. London: Routledge, 2004. Print. p. 8.

*színvonala és a mozgékonyság területén mutatkozó f l ny eredményezte*³, de politikailag ez sem jelentett megoldást és tulajdonképpen csak kikövezte az utat egy harmadik háború kit r s hez.

A HATNAPOS HÁBORÚ KÖZVETLEN POLITIKAI ELŐZMÉNYEI

A hatnapos háborút és a kirobbanásához vezető utat is a hidegháborús viszonyok, a blokkokra tagozódás és az 1960-as évek rendkívül bonyolult politikai helyzetében kell értelmezni. A háború terve és minden lépése a résztvevők hadvezet s hez ebben a közegben értelmezhető igazán, azonban erre a bonyolult kontextusra külön tanulmányok lennének  ldozhat k.  gy az ezt követő bekezdésekben csak a Közel-Keletet közvetlenül érintő és az itt lezajlott előzmények bemutatására kerül sor. Mint az közismert, sem az 1956-os háborút lezáró határozat, sem a Sínai-félszigetre telepített ENSZ békefenntartó erők nem jelentettek végleges megoldást. A kor politikusai mindkét oldalon pillanatnyi állapotnak tekintett k a b k t és az 1956–1967 közötti időszak eseményei ezt jól tükrözik. Azonban a hidegháborús viszonyoknak megfelelően az is látható, hogy a felek kölcsönösen igyekeztek a nyílt háborút egészen addig elkerülni, ameddig ez csak lehetséges volt és ahhoz, hogy 1967-ben tényleg kirobbanjon a harc legalább egy tucatszámra, együttesen közrejátszó esemény volt szükséges. Ha ezeket a külső tényezőket önmagukban vizsgáljuk, láthatjuk, hogy nem lettek volna elegendőek ahhoz, hogy nyílt háború robbanjon ki, azonban ha ezeket együttesen n zz k, megállapíthatjuk, hogy elegendőek voltak a konfliktus tényleges háborúvá válásához. Azon események közül, amelyek végül a feleket a háború kirobbanásához sodorták néhányat  rdeemes részletesebben megvizsgálni. A konfliktusok egyik fő oka az  desv z elérhetőségének kérdése. John K. Cooley tanulmányában rámutat arra, hogy m g a térség baráti viszonyt ápoló arab országai közt is feszültséget sz lt az életet adó v z elérésének problémája. Ez pedig hatványozottan igaz volt az Izraellel váló kapcsolatukra.⁴ Az zsidó telepesek igényeinek megfelelően és különösen a Negev-sivatag term ter lett  változtatásáért Izrael az úgynevezett National Water Carrier of Israel nev  a Galileai-tengerből vizet szállító csatornarendszere kialakításához kezdett hozzá az 1960-as években. Az  p t si munkálatokat megállítására a jord niaiak, valamint a szírek is mindent megtettek, arra a valós tényre hivatkozva, hogy a Jordán folyó vízhozamának befolyásolásával az izraeliek kihasználják az országok közös határvonalán fekvő természeti erőforrásokat. Ezt még Kennedy elnök és k rm nya is elítélte, pedig minden másban nagy támogatói volt zsidó államnak, például a legmodernebb MIM-23 Hawk légvédelmi rak tarendszerrel is ell tt k  ket⁵. Az izraeli vízgazdálkodási építkezésekre válaszul a szírek is v zelterel si munkálatokba kezdtek, amelyek a Gol nfenns kr l a Galileai-tengerbe torkolló vízforrásokat  rintett k.  rtelemszer en ez aláásta az izraeli terveket, ezért a zsidó állam megpróbált katonai akciókkal véget vetni a szírek ilyen jellegű tev kenys g nek⁶.

---

³ Oszetzky Tamás. Arab-izraeli Háborúk 1848-1982. Budapest: Zrínyi Katonai Kiadó, 1984. Print. p.77.

⁴ Cooley, John K. "The War over Water". Foreign Policy 54 (1984): 3–26. Web.

⁵ Oren, Michael B. Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East. London: Oxford UP, 2002. Print. p.16.

⁶ A v zkonfliktusok nem csak ezt a területet  rintett k  s  rintik a t rs gben. R szletesebben l sd: Pad nyi József: V zkonfliktusok. Hadtudom ny 2015. „E” sz m pp 272-284. http://mhht.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/23_PADANYI_JOZSEF.pdf

Az  desv z hi ny b l ered  probl m kon k v l a térség am gy is sérülékeny politikai kapcsolatrendszerét tovább rontották a palesztinok állandó szabotázs- és terrorakci i. Legk nynyebben a csatornarendszer k r  épített infrastruktúra volt megtámadható, amit a palesztinok előszere-tettel ki is használtak és több vízi létesítményt, valamint eszközöket, beleértve szivattyúkat és munkagépeket is megrongáltak vagy megsemmisítettek. Az 1960-as évek közepének mindkét aktív palesztin szervezete a Palestine Liberation Organization (PLO), magyarul a Palesztin Fel-szabadítási Szervezet, és a Yasser Arafat által vezetett Fatah is ezeket támadta, s t a Fatah legelső akciója is egy ilyen támadás volt 1964. december 31- n  jjel⁷.

Végül pedig meg kell említeni a szovjet dezinformációt is, mint a háborúk kialakulásának har-madik fontos előzményét. Külön tanulmányok és könyvek szólnak a t m r l és ezek szinte mindegyike másként magyarázza ezt, azonban az tény, hogy az izraeli csapat sszevon sokr l és hadoszt lymozg sokr l a szovjetek valótlan információkat juttattak el a sz r és egyiptomi szövetségeseiknek. A jelenleg elérhető dokumentumok alapján, az kérdéses, hogy ezt sz nt sz nd kkel tett k, avagy nekik is hibás információk voltak, b r a hamis hírszerzési információk esélye mindenképpen csekélyebb. A szándékos dezinform l snak több célja is lehetett, mint például a közel-keleti erő megbillent se, kihasználása annak, hogy az Egyesült  llamok a vi-etn mi ingoványban ragadt és le volt kötve, térnyerés a régióban és ezzel együtt a nyugati be-foly s csökkentése, a szovjetekkel ideológiailag megegyező sz r rezsim megerősítése, a fegy-verelad sok növelése, az izraeli atomprogram elleni válaszlépés, vagy akár egy másik, jelenleg még titkosított ok, illetve ezek kombinációja. Az azonban bizonyos, hogy a fals információk, amelyekkel a Szovjetunió ellátta szövetségeseit hozzájárultak a háború kirobbanásához.

A három elsődleges ok mellett kronológiai sorrendben az alábbi tényezők befolyásolták az ese-ményeket az 1967. j nusi harcokat megelőző egy évben: 1966. február 23- n Sz ri ban balol-dali puccsot hajtanak végre katonai vezet k, átveszik az ország irányítását és újra szorosabbra f zik kapcsolataikat Egyiptommal és a Szovjetunióval is. 1966. november 4- n, a korábbi si-kertelen Egyesült Arab Köztársaság elnevezésű kezdeményezés felbomlását követően ismétel-ten védelmi egyezményt  rt alá Egyiptom  s Szíria, melyben kölcsönösen garantálták egymás védelmét egy esetleges izraeli támadás esetén⁸. 1966. november 13- n a korábbi sorozatos pa-lesztin támadásokra válaszként megtámadta a Ciszjordániában fekvő Samu falut. Ez az ese-m ny elmélyítette az Arab Lig n belül az egyiptomiak és a jord niaiak között már eleve fenn-álló ellentéteket. Az 1967-es  v első három hónapja alatt több mint 270 incidensre kerül sor a sz r határnál. Ez a nagy szám nagyrészt k t összetevőből áll. Tartalmazza egyrészt a Gol n-fennsíkról izraeli telepeseket célzó sz r t z rs gi támadásokat, másrészt pedig a határ mindkét oldalán folyó vízelvezető építkezések ellen intézett kölcsönös t mad sokat⁹. Az arabok rend-szerint t z rs gi eszközökkel és harckocsikkal támadnak, amire az izraeliek általában l gicsa-p ssal válaszolnak. Az  sszeecsap sok egyik a csúcspontja volt az 1967.  prilis 7-ei nagyszab s  l gi harc, amelyet a Sz riai Arab L gier  (SyAAF)  s az Izraeli L gier  (Israeli Air Force, tov bbiakban csak IAF) v vott egym ssal a sz r f v ros, Damaszkusz felett. Az  sszeecsap s

---

⁷ Oren, Michael B. *Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East*. London: Oxford UP, 2002. Print. p.1.

⁸ Oren, Michael B. *Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East*. London: Oxford UP, 2002. Print. p.50.

⁹ Dunstan, Simon, and Peter Dennis. *The Six Day War 1967: Sinai*. Oxford: Osprey, 2009. Print. p.7.

izraeli gy zelemmel z rult, Mirage III CJ t pus  g peik, saját vesztes g n lk l, hat db  j, sz r MiG-21F-13-as elfog  vadász l ttek le. Egy h nappal a l gi  sszecsap st k vet en, 1967. m jus 13- n ny jtzk  t a szovjetek a már említett ominózus fals információkat, melyben arról tájékoztatják arab szövetségeseiket, hogy a zsidó állam északi területein csapat sszevon sokat hajtott végre, és a jelent s május 17- re teszik azt az időpontot, amikor Izrael tizenegy dand rnyi erővel megtámadni készül Sz ri t¹⁰. A hírszerzési információkra alapozva, Egyiptom már másnap  ttelep t k t hadosztályt a Sínai-félszigetre. 1967. május 15- n Izrael függetlenségét ünnepli, de a katonai par d n neh zfegyvereket nem is vonultatnak fel, nehogy az arabok vagy a szovjetek provokációnak vegy k ezt. Az izraeli óvintézkedések azonban hiábavalók, és már beindult folyamat részeként Nasser május 18- n utasítja a Sínai-félszigeten állomásozó, békefenntartó UNEF csapatokat a kivonulásra, amire az egyiptomi elnök legnagyobb meglepetésére az ENSZ főtitkára U Thant tényleg visszarendeli onnan az egységeket. Erre válaszlépésként Izrael is behívja a tartal kosait, valamint mozgósítani kezd május 20- n. Május 23- n a Sínai-félszigeten állomásozó egyiptomi erőket tovább erősítik és Nasser lez ratja a Tir ni-szorost az izraeli hajóforgalom el l. Az ENSZ békefenntartók kivonulása után a lezárás tulajdonképpen kötelező lépés volt az egyiptomiak részéről, mivel Nasser, az arab világból érkező politikai nyom s miatt nem engedhette, hogy az izraeliek a szem k előtt használják a vízi útvonalakat. Különösen azért, mert a zsidó állam az Akabai- b l n keresztül kapta a kőolaj importja nagy részét. A folyamat részeként, a szoros lezárása után egy héttel Hussein király is Egyiptomba látogat, ahol a nem sokkal korábban még ellenségnek tekintett Nasserral kölcsönös védelmi szövetséget kötnek, mialatt Egyiptom újabb alakulatokat telep t  t a Sínai-félszigetre. Az egyezmény értelmében, a jordániai hadsereg vezetése egyiptomi k zbe kerül egy háború esetén, valamint az iraki légi és szárazföldi erők Jord ni n keresztül vehetnek r szet egy arab támadásban. A fenyegetettség hatására a zsidó állam is válaszlépéseket tesz. Izrael külügyminisztere Abba Ebban egy gyors diplomáciai k r t alkalmával tárgyal Johnson amerikai elnökkel és De Gaulle francia köztársasági elnökkel, abban bízva, hogy a nagyhatalmak esetleges nyomására az egyiptomiak megs ntetik majd a blokádot. A látogatás eredményeként Johnson felszólítja Egyiptomot a blokád feloldására, ugyanakkor ennél többet nem tud tenni, hiszen a vietnámi helyzet miatt nem volt lehetősége a közel-keleten is beavatkozni az esem nyekbe¹¹. A helyzetet látva a hadászati ismeretekkel nem rendelkező Levi Eshkol miniszterelnök (aki egyben védelmi miniszter is volt) lemond védelmi miniszteri pozíciójáról és átadja azt Moshe Dayannak, az IDF veter nj nak.¹² Dayan első intézkedéseként a kormánytagoknak tartott egy maratoni hosszúságú eligazítást, amelyben eld nt tt k, hogy Izrael nem fogja tétlenül kivárni, amíg az arabok megtámadják őket, hanem megelőző csapást fog mérni az ellenséges er kre¹³. A támadás megindítását 1967. június 5. jeruzsálemi idő szerint reggel 7:45-re, kairói idő szerint 8:45-re id z tett k. Ekkor indult el a F kuszt hadművelet első hulláma, amely később a huszadik század egyik legeredményesebb és legjobban kivitelezett katonai akciójaként v lt ismertté.

---

¹⁰ Ibid.

¹¹ Shlaim, Avi, and William Roger Louis. *The 1967 Arab-Israeli War: Origins and Consequences*. Cambridge: Cambridge UP, 2012. Print. p.XIII.

¹² Dunstan, Simon, and Peter Dennis. *The Six Day War 1967: Sinai*. Oxford: Osprey, 2009. Print. p.7.

¹³ Shlaim, Avi, and William Roger Louis. *The 1967 Arab-Israeli War: Origins and Consequences*. Cambridge: Cambridge UP, 2012. Print. p.XIV.

A HADVISELŐ FELEK LÉGIEREJE

A Fókusz (héberül Moked) hadművelet részletes tárgyalása előtt az utolsó szükséges lépés a hadviselő felek légierejének a bemutatása. Ez vonatkozik a szembenálló haderők alkalmazott eszközeire, de emellett a hadseregek kiképzésére, felépítésére és vezetésére is. A matematikában elterjedt mondás, miszerint „a s mok nem hazudnak”, a t rt n ttudom ny esetében nem állja meg a helyét. A hatnapos háború is kiválóan illusztrálja, hogy egy hadsereg erejét és hatékonyságát nem lehet csupán a s mok alapján megítélni, hanem figyelembe kell venni az egyéb körülményeket, környezeti és földrajzi tényezőket, valamint a szervezést és a tapasztalatokat is. Azonban a s mokat teljesen figyelmen kívül hagyni sem lehet, hiszen a hadviseléshez eszközök szükségesek, és nincs ez másként a modern légi hadviselés esetében sem. A légi hadviselő képessegek megértésére szolgál az alábbiakban először az arab koalíció, majd az IAF bemutatása a légierők szempontjából.

Egyesült Arab Köztársaság (Egyiptom)

A térség vezetője, és katonailag is legerősebb állama, egyben Izrael legfőbb ellensége Egyiptom volt ebben az időben. Ezt a tényt támassza alá az is, hogy az izraeli megelőző csapást, azaz a Fókusz hadműveletet kizárólag Egyiptom ellen tervezt k meg részletesen, a többi fronton a helyzet éppen aktuális alakulásához kívánták alakítani a szükséges lépéseket a Mordechai Hod vezérőrnagy vezette IAF-n l. Egyiptom haderejének egy része azonban nem állt rendelkezésre, hiszen Nasser 1962-t l kezdve egyre jobban belebonyolódott a jemeni polgárháborúba, ahol ráadásul az ellenfele szintén egy arab  llam, Sza di Arábia volt. Ahogy Michael Oren, Izrael korábbi nagykövete az Egyesült  llamokban fogalmaz a jemeni konfliktussal kapcsolatban: *„egy olyan hiábavaló és heves folyamatba kezdett el belekeveredni (Egyiptom), amely miatt a k sz b n álló vietnámi háborút nyugodtan lehetett volna Amerika Jemenj nek nevezni”*¹⁴. Az a háború súlyos anyagi terhet r tt Egyiptomra és s mos sebesültet, valamint hősi halottat követelt, elsősorban a s razf ldi haderők egységeinek. Azonban az erőforrások elvesztése mellett haszonnal is szolgáltak, hiszen az egyiptomi légierő pilótái komoly harci tapasztalatokra tudtak itt szert tenni, az Il-28-as (NATO kódneve: Beagle) bomb z er k m g nagy hatótávolságú bombavet seket is hajtottak végre, nem egyszer szaúdi területeken is. A felépítését tekintve, az egyiptomi légierő (angolul Egyptian Air Force, EAF) az angol mintát követte, hiszen a kezdeti történelmük szorosan összeforrott a Királyi L gier vel. Egy repülőezred általában három s zadb l állt, amelyben 15–20 gép volt megtalálható. Azonban Nasser az 1960-as években egyre jobban a szovjetek felé tolódott és 1967-re szinte teljesen szovjet fegyverzettel felszerelt l gier r l lehet beszélni. A kor s zinvonal nak megfelelő eszközök beszerzése már az 1956-os Szaez-i válság előtt megkezdődött, amikor Csehszlovákiából és a Szovjetunióból is vásároltak eszközöket, majd ezt a háború után folytatták, a veszteségeket pótolták és 1962-t l különösen nagy intenzitással új fegyverrendszereket is beszeriztek. Az egyiptomiak és a s irek is 1960-ban megkapták az első MiG-19S (NATO kódneve: Farmer-C) elfogó vadászokat, amely a szuperszonikus korszakba való belépést jelentette a két ország s m ra. A közel-keleti fegyverkezési versenyben ez volt a válaszuk Izraelnek, amely egy évvel korábban, 1959-ben szerezte be az első szuperszonikus t pus t, a Dassault Super

---

¹⁴ Oren, Michael B. Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East. London: Oxford UP, 2002. Print. p.15.

Mystére-t Franciaországból¹⁵. Az első MiG-19S-ek megérkezése után általános jelenség volt a keleti-blokk szinte minden államában, hogy gyors egymásutánban beszerezték a fejlettebb, radarral ellátott MiG-19PM-et (NATO kódneve Farmer-E), majd az új típust a MiG-21-et (NATO kódneve Fishbed) is és nem volt ez másképp Egyiptomban sem. A légierő újabb fejlesztése szintén egy izraeli lépésre szánt válasz volt. Nasser már 1961-ben érdeklődött a típus iránt, és végül a szovjetek is beleegyeztek a két hangsebesség elérésére is képes MiG-21 szállításába, válaszul a zsidó állam Dassault Mirage IIICJ típusának beszerzésére. Az első szállítmány negyven db MiG-21F-13 (NATO kódneve Fishbed-C) típusból állt¹⁶. Az egyiptomi, illetve gyakorlatilag a teljes részvevő arab erők darabra pontos számáról szinte minden forrás mást jegyez, de megállapítható, hogy körülbelül 550 repülőeszközzel rendelkezett az egyiptomi légierő a háború előestéjén, amiből 440–450 volt modern harci repülőgép és ezen belül is körülbelül 210–220 modern MiG-19-es és MiG-21-es elfogóvadász, kb. 20 db Su-7 BMK vadászbombázó (NATO kódneve Fitter-A), valamint Il-28-as (NATO kódneve Beagle) és Tu-16-os (NATO kódneve Badger) bombázó. Ezek a MiG-21-es típus átlagos 60–65%-os hadrafoghatósága¹⁷ és a MiG-19, a hatalmas hőségben tapasztalt hajtóműhűtési problémák¹⁸ miatti még alacsonyabb hadrafoghatósága mellett is tekintélyes erőt képviselt. Azonban az izraeli vezetést érthető módon nem ezek az alapvetően védelmi funkciókat ellátó elfogóvadászok aggasztották, hanem a körülbelül 40 db IL-28¹⁹ és legalább 20²⁰ db Tu-16KS (NATO kódneve Badger-B) bombázó, valamint a 10 db-ra tehető korábbi Tu-16K (Badger-A) változat. Ezek egy bevetés alatt, összesen több mint 350 tonna bombát lettek volna képesek célba juttatni²¹. Az izraeliek számára különösen a Tu-16-os távoli csapásmérő képessége volt félelmetes, ugyanis képes volt a KS-1 Komet (NATO kódneve Kennel) föld-levegő robotrepülőgép hordozására. Ez a fegyver a hangsebességhez közeli 1150 km/h-s sebességgel repülve közel egy tonnás robbanófejet hordozott akár 100 km távolságra is²². A gyakorlatban ez azzal a veszéllyel járt, hogy az egyiptomi Badger-B-k Tel-Avivet, Jeruzsálemet vagy akár a dimónai nukleáris reaktort is megtámadhatták volna az izraeli légtér érintése nélkül, a Földközi-tenger fölött indított rakétákkal. Bár a források nem mutatnak egyezést azzal kapcsolatban, hogy Egyiptom ténylegesen mikor kapta meg az első Tu-16-os gépeket, de az biztos, hogy 1967-re még nem érték el a teljes harcászultséget. Habár az Il-28-as, az EAF másik bombázó típusa nem rendelkezett robotrepülőgép fegyverzettel, azonban a bombaterhelését és sebességét tekintve ez sem maradt el sokban izraeliek francia gyártmányú és nagy sikerrel alkalmazott bombázója a Sud Aviation Vautour-tól, azonban hatótávban és manőverező képességben felülmúlta a Beagle-t²³.

A bombázógépek komoly képességeivel szemben az egyiptomi légierő legmodernebb vadász-bombázója a Su-7-es (NATO kódneve Fitter-A) 1967-ben még egy kiforratlan és alacsony harcértékű típus volt. 1966 júliusától kezdve a hatnapos háború kitöréséig 64 db-ot szállítottak le belőlük a szovjetek, de a viszonylagosan kis hasznos terhelése, a rövid hatótávja, és a már

---

¹⁵ Nicolle, David, and Tom Cooper. Arab MiG-19 and MiG-21 Units in Combat. Oxford: Osprey, 2004. Print. p.7.

¹⁶ Ibid. p.9.

¹⁷ Ibid. p.13.

¹⁸ Ibid. p. 8.

¹⁹ Gál, József. "Közel-keleti Légiháborúk Története." Top Gun Sept. 1997:2. Print. p.18.

²⁰ Bock, Robert. Tu-16 Badger in Action. Carrollton, TX: Squadron/Signal Publications, 1990. Print. p.20.

²¹ Gál, József. "Közel-keleti Légiháborúk Története." Top Gun Sept. 1997:2. Print. p.18.

²² Марковский, Виктор, and Игорь Приходченко. Ракетоносец Ту-16. Триумф советского авиапрома. Москва: Яуза, 2015. Print. p.119.

²³ Taylor, John W. R. Janes All the Worlds Aircraft. London: Janes Pub. Co., 1983. Print. pp.36-37.

korábban említett kiforrotlans g b l adod  műszaki probl mai miatt nem kedvelték a típust az arab pilóták. Az egyiptomi légierő k t ezred és ezeken belül hat századot szerelt volna fel a Su-7BMK típussal, azonban erre csak részben került sor, mivel a háború kit r sekor csupán 15 képzett pil t juk és ugyanennyi hadra fogható Fitter-A-juk volt²⁴.  gy június 5- n az EAF f  vadászbombázó erői a korábbi első vonalbeli elfogóvadász feladatköréből vad szbomb z v   t-sorolt MiG-17F (NATO kódneve Fresco-C), MiG-17PF (NATO kódneve Fresco-D)  s a MiG-15BISz (NATO kódneve Fagot-B) típusokból is álltak, melyekből összesen 124 volt  llo-m nyban²⁵. A MiG-17F  s PF típusok teljesítményével olyannyira elégedettek voltak, hogy m g a későbbi  sszezap sokban is bevetett k őket alacsony támadó vadászbombázó feladat-körben a Sínai-félsziget felett. A Fresco-k saját, egyiptomi készítésű plusz bombatart t is kap-tak a t rzs k alá,  gy harc rt kben közel egyenértékűek voltak az izraeli Super Myst re gépek-ke l. Ráadásul a MiG-17F a 37mm-es Nudelman N-37-es g p gy j val alkalmasabb volt a földi csapatok támogatására, mint a Super Myst re a DEFA 30 mm-es g p gy ja.

A korábban említett Farmer  s Fishbed típusok alkották az EAF elfogó vadász állományát. A Szovjetunióban képeztek ki a pilótákat mindkét típusra. A kiképzés kimerült az alapvető rep -l si ismeretek és a földi irányítás által vezetett elfogások elsajátításában, manőverező légi har-cot nem oktattak nekik. A szovjetek mentségére szól, hogy a kor l gier i közül nagyon kevés fektetett kell  hangsúlyt a légi k zelharcra, túlzottan megbíztak a kiforrotlan rakétafegyverek-ben és m g az Egyesült  llamok l gieereje és haditengerészete is kénytelenek voltak a saját hibájukból tanulni Vietnám légterében. A nagyteljesítményű szuperszonikus típusra való  tk p-z s segítése érdekében 1964-ben beszereztek MiG-21U (NATO kódneve Mongol-A) gépeket is. Ezek kétüléses oktato g pek lévén némi harc rt k k ugyan volt, de elsődleges feladatuk a rep l n vend kek zökkenőmentes átállásának a segítése volt a MiG-15UTI (NATO kódneve Midget) haladó oktato  gépekről a sokkal nagyobb teljesítményű és magasabb repülési tud st igénylő MiG-21-re. Szintén 1964-ben jutott el oda a légierő fejlesztése, hogy 45–50 db  j MiG-21FL típust is be tudtak szerezni. Ezek azonban nem rendelkeztek gépágyúval, mint p l-dául az indiai légierő FL gépei,  gy gyakorlatilag a MiG-21PF szintjén voltak²⁶. Az egyiptomi elfogóvadász erő gerincét alkotó MiG-21F-13 (Fishbed-C)  s az újabb MiG-21FL/PF (Fish-bed-D) között szemléletbeli váltás figyelhető meg. Az MiG-21-es második nagy számban so-rozatgy rtott és az arab  llamokban is rendszeresített altípusa az F-13 ugyan csak jó időjárási körülmények közt volt beveteth , de rendelkezett egy db beépített Nudelman-Richter NR-30 típusú 30 mm-es g p gy val²⁷. Az F-13-n l modernebb FL/PF altípus már minden időjárási körülmények közt beveteth  volt köszönhetően a fejlettebb radarj nak, és az új hajtóműve miatt különösen nagy magasságban nyújtott kiváló teljesítményt. Viszont mint támadó fegyverzet csak 2 db R-3Sz (NATO kódneve Atoll) típusú légi harc rakétával rendelkezett, ugyanis a ter-vez s n l elhagyták a beépített fedélzeti gépágyút. A keleti és a nyugati elfogóvadászok terve-z s n l is megfigyelhető volt a beépített gépágyú elhagyása a légi hadviseléssel foglalkozó stratégák nyomására. A szakemberek  gy v lt k, hogy idővel a modern légi  sszezap sok már csak távolról fognak lezajlani, ezért is van szükség csupán az erre alkalmas fegyverzet

---

²⁴ Cooper, Tom, and Franz Vajda. "Arab Air Forces on 5 June 1967." www.acig.org. 20 Feb. 2008. Web. 17 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content

²⁵ Ibid.

²⁶ Nicolle, David, and Tom Cooper. *Arab MiG-19 and MiG-21 Units in Combat*. Oxford: Osprey, 2004. Print. p.10.

²⁷ Aloni, Shlomo. *Mirage III vs MiG-21: Six Day War, 1967*. Vol. 28. Oxford: Osprey, 2010. Print. Duel. p.27.

használatára. Azonban a hadtörténelem bebizonyította Vietnám és a Közel-Kelet egén is, hogy ez egy nagyon hibás elgondolás volt. Például az amerikai légierő és a haditengerészet korai F-4 Phantom gépei is ennek a hátrányát tapasztalták meg Délkelet-Ázsia felett, illetve az egyiptomi MiG-21FL-ek is emiatt képviseltek kevesebb értéket, mint az F-13-as az 1967-es összecsapásokban. Ami a stratégáknak papíron jól hangzott, azt valós körülmények közt nem lehetett végrehajtani, hiszen különösen sivatagi környezetben rendkívül megbízhatatlanok voltak a korai infravörös önirányítású légiharc rakéták, mint például a MiG-21-es R-3Sz típusú fegyvere és ennek eredményeként főleg a gépágyúkra helyeződött a hangsúly a légiharcok során.

A harcjelzés és a felépítés terén is áttértek az egyiptomiak a szovjet doktrínára, bár a felépítés terén ez inkább átnevezést és nem radikális változást jelentett. A századaikat repülőezredekbe szervezték és az gépek irányítását a központi földi irányításra bízták, azonban nem rendelkeztek annyi eszközzel, hogy ezt a teljes légtérben biztosítani tudják. A központi irányítás feladata volt a gépek célravezetése, a támadó erők elfogása. Taktikai szinten azonban a pilóták továbbra is a lazább, angol mintájú, úgynevezett „fluid four” (rugalmas négyes) alakzatban repültek, ellentétben a szovjetek által alkalmazott zártabb „finger four” (négy ujj) formációval²⁸.

A térség legnagyobbjának számító egyiptomi légierőnek hiába volt összesen húszezer fős létszáma, mert a kiképzés terén súlyos gondjaik akadtak és a gépek hadrafoghatósága is átlagosan a már említett 60–65% között mozgott csupán²⁹. A tapasztalatok terén a pilóták főleg a Szovjetunióban elsajátított repülési ismereteikre támaszkodhattak, de a szerencsésebbek már a jemeni polgárháború során is szereztek harci tapasztalatokat. Jemenben viszont nagyrészt földi célokat támadtak, így arra a manőverező légi harcra, amelyre a Nílus és a Sínai-félsziget felett került sor egyáltalán nem álltak készen.

Szíriai Arab Köztársaság

A számok tükrében a Szíria Arab Légierő (Syrian Arab Air Force, SyAAF) volt Izrael második legjelentősebb ellenfele 1967-ben. A számokból azonban ez esetben sem lehet messze menő következtetéseket levonni, mert az ország különleges, turbulens politikai helyzetéből adódóan hadereje jóval gyengébb volt, mint papíron. A szír légierő első nagyarányú modernizációjára Egyiptom után két évvel, csak 1956-ot követően került sor. A kor színvonalának megfelelő technikai szintet képviselő első MiG-17-esek 1957-ben érkeztek, majd a fejlődés még gyorsabb ütemet mutatott és a MiG-19S-ek érkezésével 1958-ban a szírek is beléptek a szuperszonikus korszakba. Az első két db bombázógépük – természetesen Il-28-asok – szintén ugyanebben az évben érkezett, majd ezeket további 4 példány követte 1962-ig és ekkor alapították meg az ezekből a harceszközökből álló könnyűbombázó századukat. A hat Iljushin magában sem képviselne túl ütőképes erőt az IAF Mirage-aival szemben, de a megfelelő karbantartás, és főleg a kiképzett földi személyzet hiánya miatt az ország bombázó erői csupán kettő működőképes Il-28-ból álltak 1967 júniusában³⁰.

A vadászrepülők helyzete valamennyivel jobb képet festett. Ugyan a MiG-19-es üzemeltetése kudarc volt a szírek számára, de más típusokkal fel tudták tölteni a vadászrepülő alakulataik.

---

²⁸ Nicolle, David, and Tom Cooper. Arab MiG-19 and MiG-21 Units in Combat. Oxford: Osprey, 2004. Print. p.9.

²⁹ Ibid. p.13.

³⁰ Cooper, Tom, and Franz Vajda. "Arab Air Forces on 5 June 1967." Www.acig.org. 20 Feb. 2008. Web. 17 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content

Az eredetileg hadrendbe állított 40 db Farmer-C típusból a modernebb MiG-21-ek érkezésével nem maradt egy példány sem hadrendben, hanem az összes gépet átadták a típust sikerebben üzemeltető sz vets ges knek, Egyiptomnak. Azonban ezek a példányok 1967 júniusában még mindig sz r területen  llom soltak, de hivatalosan EAF-hez tartoztak, valamint egyiptomi személyzet üzemeltette és repülte őket.

A modernebb MiG-21 esetében Szíria volt az első arab ország, amely megkapta a kétszeres hangsebességre is képes új elfog vad szot. A szovjetek először 36 db MiG-21F-13-as altípust szállítottak, majd 1966-ig összesen 45 gépre nőtt a sz r MiG-21F-13-as  llom ny³¹. Szintén ebben az évben és az elsők közt kezdt k meg a MiG-21 újabb altípusának, az FL-nek a rendszeresítését, mint a Szovjetunió szoros szövetségesei a térségben. Egyes források szerint 39 db-ot rendeltek ebből az új alt pusb l³², de a hatnapos háború kirobbanásáig csupán 15 db érkezett meg. Ezek mellé, a MiG-15UTI-r l történő átállást elősegítendő további 6–8 db MiG-21U kik pz g pet is beszereztek³³. A teljes harcig p állományt nézve, a sz r légierő a háború kit r sekor 35 MiG-15  s MiG-17 típussal rendelkezett 3 században, 60 db első vonalbeli MiG-21F-13  s MiG-21PF géppel 4 században, és kettő db Il-28-al az egyetlen k nny bomb z  bombázó századukban.

A sz rekek is a szovjet doktrínát alkalmazták a haderőnem felépítés és harc lj r s terén. A századaikat ugyan nem osztották rep l ezredekbe, de a gépek irányítását és c lravezetés t a központi földi irányításra bízták. B r a SyAAF sok segítséget kapott a szovjetektől, s t több másik szocialista országtól is, a légierő hatékonysága nem volt kielégítő. Ennek, többek közt, oka volt az elegendő szaktudással rendelkező és megfelelően kiképzett személyzet hiánya, illetve az a sz r sajátosság, hogy légierő tisztjei kénytelenek voltak a katonai repülés mellett a politikával is foglalkozni³⁴. Az állandó puccsokkal tarkított sz r politikai életben rendszeres tisztogatások voltak a légierőben ( s a szárazföldi erőknél is).  gy számos esetben nem a legnagyobb tud ssal rendelkező személyek kerültek vezető pozíciókba, hanem az aktuális politikai szeleknek megfelelő egyének. A teljes sz r haderő hatékonyságát nagyban befolyásolta ez a kártékony belpolitikai folyamat.

Jordán királyság

A Jordán Királyság szintén arab ország révén szemben állt Izraellel az 1960-as években, de mind a politikai, mind katonai helyzete elt rt a korábban bemutatott két másik arab államtól. Az I. Hussein király által vezetett ország nem tartozott a szovjet érdekszférába. Jordánia elsősorban a Nyugat felé orientálódott, hiszen ennek köszönhette a létezését, és ez a l t nagyban függött a külső segítségtől is.

A Jordán Királyi Légierő (Royal Jordanian Air Force, RJAF) teljesen brit mintára épült fel. A jordániai pilótákat és személyzetet az Egyesült Királyságban képeztek ki, a Brit Királyi Légierő, az RAF kik pz i pedig folyamatosan jelen voltak az országban, hogy seg ts k a kiképzés megfelelő menetét. Ennek megfelelően az állomány, az alacsonyabb rangú tisztektől kezdve, a földi kiszolgáló szem lyzeten és magukon a pil t kon  t egyaránt magasan képezett,

---

³¹ Nicolle, David, and Tom Cooper. Arab MiG-19 and MiG-21 Units in Combat. Oxford: Osprey, 2004. Print. p.10.

³² Cooper, Tom, and Franz Vajda. "Arab Air Forces on 5 June 1967." www.acig.org. 20 Feb. 2008. Web. 17 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content

³³ Nicolle, David, and Tom Cooper. Arab MiG-19 and MiG-21 Units in Combat. Oxford: Osprey, 2004. Print. p.11.

³⁴ Cooper, Tom, and Franz Vajda. "Arab Air Forces on 5 June 1967." www.acig.org. 20 Feb. 2008. Web. 17 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content

professzionális katonák voltak³⁵. A környező arab országokkal összevetve elmondható, hogy a jordániai pilóták voltak a legjobban kiképzettek, még akkor is, ha maga a légierő a létszámát és gépparkját tekintve elmaradt az egyiptomi és sz r légierők mögött.

Mivel a Jordán Királyi Légierő lényegesen kisebb volt, mint a régió szinte bármelyik légiereje (a libanont leszámítva)  gy nem is rendelkeztek bombázó erővel. A legmagasabb harc rt ket k t század brit Hawker Hunter F.73-as vadászbombázó jelentette. A típus 1958-ban érkezett a hader h z, és a brit Hunter F.6-os altípussal teljesen megegyező k pessegekkel rendelkezett³⁶. Elfog vad sz feladatkörben 1967-re ezek a szubszonikus gépek már nem vettek fel a versenyt az izraeliek Mirage IICJ gépeivel, de a régebbi Dassault Ouragan  s Myst re típusok ellen m g alkalmazhat ok voltak, illetve a földi célok ellen is jó hatásfokkal lehetett őket használni köszönhetően a 4 db 30 mm-es ADEN g p gy j nak és nem irányított levegő-föld rak t inak. Ezenfelül rendelkeztek m g egy századnyi kiképzési célokat szolgáló brit De Havilland Vampire gépekkel, melyeknek k l nbz  altípusai együttesen tettek csak ki egy századot, és ezt is csak az Egyiptomtól ajándékba kapott példányokkal együtt. Azzal egy időben, hogy az Egyesült  llamok átvette Nagy Britanni  szerepét, mint Jordánia el sz m  szövetsége, 1965-ben meg is indultak az amerikai fegyversz ll tm nyok az országba. Ennek részeként érkeztek az el  Lockheed F-104A Starfighter elfogóvadászok a RJAF kötelékébe. Ez a típus már hasonló k pessegekkel rendelkezett, mint a MiG-21F-13  s Mirage IICJ típusok, s t fedélzeti gépágyú tekintetében fel l is m lta azokat. Azonban 1967 júniusában ezek közül m g csak 2 db együléses harci F-104A, és 2 db kétüléses kik pz  F-104B érkezett meg az országba, ahol a személyzet és a haj z k m g csak a földön ismerkedtek az új technik val³⁷. A j vend beli Starfighter pilóták a háború kit r sekor az Egyesült  llamokban voltak kiképzés alatt, haza lettek rendelve, de csak Huntereken repültek. A Starfightereket, a jordániai vezetés kérésére az amerikaiak Törökországba menekítették a háború idejére,  gy az F-104 nem vett r szet a hatnapos háborúban.

További arab egységek

B r a szárazföldön számottevő fegyvererzen llal rendelkeztek az Egyiptom által felfegyverzett palesztin csapatok, de l gierej k nem volt,  gy a hatnapos háború légi hadműveletei szempontjából el lehet tekinteni az egységeik részletes ismertetésétől. Fontos viszont számításba venni Irakot, amely a térség és az Arab Liga egyik sz szol ja volt, és bár nem állt közvetlen szomszéd-ságban Izraellel, mégis r szet vette a harcokban. Az Iraki Légierő (Iraqi Air Force, IQAF) jordániai területek felett átrepülve kapcsolódott be a háborúba és a nagyobb távolságok miatt természetesen a légierő volt a bagdadi kormányzat elődleges ütőereje a zsidó  lammal szemben. Az Iraki Légierő második világháborút követő története kezdetben hasonlított a RJAF történetéhez. Az 1950-es években teljesen a britek képeztek ki és szerelt k fel őket De Havilland Vampire  s Venom, majd 1957-t l a modernebb Hawker Hunter típusokkal. Az iraki helyzet 1958-t l vett radikális v ltoz s, amikor egy v res puccsal megd nt tt k Feisal kir ly hatalm t³⁸. Ett l kezdve Irak is a

---

³⁵ Ibid.

³⁶ Ashley, Glenn, and Joe Sewell. *Hawker Hunter in Action*. Carrollton, TX: Squadron/Signal Publications Inc., 1992. Print. p. 15.

³⁷ Cooper, Tom, and Franz Vajda. "Arab Air Forces on 5 June 1967." www.acig.org. 20 Feb. 2008. Web. 17 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content

³⁸ Cooper, Tom, Stefan Kuhn, and Brig.Gen. Ahmad Sadik. "Kuwait "Emergency", 1961." *Air Combat Information Group*. N.p., 9 Sept. 2003. Web. 15 July 2017. http://www.acig.info/artman/publish/article_203.shtml

szovjetektől kezdett repülőeszközöket vásárolni. A puccs után egy évvel érkeztek az első MiG-15UTI  s MiG-17F gépek a Vampire-ek leváltására. Az IQAF 1961-ben lépett be a szuper-szonikus korszakba, a többi arab államhoz hasonlóan a MiG-19S megvásárlásával, amelyből 40 példányt szereztek be. A Farmer korai példányainak üzemeltetésével Irakban is hasonló problémák voltak, mint a sz rekn l és az egyiptomiaknál,  gy az irakiak sem kedvelték túlságosan a típust, és a megmarad példányokat 1965-ben eladták az EAF-nek. A MiG-19S leváltására sz nt modernebb MiG-21F-13-asok 1963 és 1966 közt érkeztek az országba és 60 db-ot állítottak hadrendbe³⁹. Az, hogy Irak hozzájutott az akkoriban exportra elérhető cs cstechnol gi hoz igazán később v lt fontossá. Az izraeli titkosszolgálat a MOSZAD egy bravúros, hosszan tartó és titkos akciójával elérte, hogy egy iraki keresztény pilóta – Monir Radfa –, akit hazájában a vallása miatt hátrányosan megkülönböztettek, dezert ljon a gépével és annak üzemeltetési dokumentációjával együtt 1966. augusztus 16- n. Az   dezert lásával mind az izraeliek, mind az amerikaiak hozzájutottak a szovjetek exportra gyártott legelterjedtebb g péhez. Ez az els re kis lépésnek tűnő esemény valószínűleg nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a hatnapos háború légi  sszecsapásainak döntő többsége izraeli győzelemmel zárult. Irakban azonban az 1957-es puccs után sem honolt béke, és egy újabb hasonló eseményt követően 1964-t l újra brit fegyvereket vásároltak. Ekkor 45 db Hawker Hunter F.59-et szereztek be 1964 és 1966 között, melyek a brit FGA.9 altípusnak megfelelő k pessegekkel rendelkeztek és csak a t pusmegjel lésben t rtek el. Azonban az Egyesült Királyság nem volt hajlandó a hazai fejlesztésű kétszeres hangsebességre képes English Electric Lightning vadászok eladására,  gy a bagdadi vezetés ismét a szovjetekhez fordult, hogy beszerezz k a MiG-21 akkoriban legmodernebb exportv ltozat t, az FL-t. Ezt 1966-ban meg is rendelt k és 1967-ben már hadrendben voltak.

A felépítés és a kiképzés tekintetében az IQAF jórészt a brit mintát követte. Az 1957-es puccs sem változtatott a szerkezeti fel pítésen és a pilóták nagy része a szigetországban szerezte meg a képesítését. Természetesen a MiG típusokra a szovjetek képeztek ki őket, de csak mint fegyversz llítókra tekintettek rájuk és nem akartak szovjet befolyást az országukban⁴⁰.

Harci tapasztalatokkal is rendelkeztek az iraki pilóták. Ugyan  k nem voltak határosak Izraellel,  gy nem a határ menti villong sokban gyűjtöttek tapasztalatot, mint a sz r, jordániai és egyiptomi társaik, de a kurdok ellen 1966-t l  k is számos támadó bevetést hajtottak végre  szak-  s Kelet-Irakban⁴¹.

Az Arab Liga többi országa közül említést érdemel m g az akkor frissen függetlenné vált Algéria. A nagy földrajzi távolság miatt értelemszerűen ez az ország is csak a l gierejével csatlakozott az arab erőkhöz. A mediterrán térség legfiatalabb légiereje volt az algériai, hiszen 1962-ben alapították és csupán 5 éves volt a hatnapos háború idején, azonban a fejlesztésébe sok er forr st be ltek. A nehéz kezdetekhez az egyiptomiaktól kaptak MiG-15UTI gépeket kiképzésre, majd a Szovjetunió nekik szállított MiG-17F  s MiG-21F-13 vadászokat, és Il-28-as bombázókat. 1967-ben az Algériai Légierő (Algerian Air Force, QJJ) egy századnyi, kiképzésre használt MiG-15-b l, három század MiG-17-b l, egy vegyes MiG-19-et  s MiG-21-et is alkalmazó

---

³⁹ Nicolle, David, and Tom Cooper. Arab MiG-19 and MiG-21 Units in Combat. Oxford: Osprey, 2004. Print. p.11.

⁴⁰ Cooper, Tom, and Franz Vajda. "Arab Air Forces on 5 June 1967." www.acig.org. 20 Feb. 2008. Web. 17 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content

⁴¹ Nicolle, David, and Tom Cooper. Arab MiG-19 and MiG-21 Units in Combat. Oxford: Osprey, 2004. Print. p.12.

vad szsz zadb l és két század Il-28as bomb z b l állt, melyek közül szinte a teljes MiG-17  s MiG-21  llom nyt Egyiptomba k ldt k⁴². A gépek azonban csak a Fókusz hadművelet lezajlása után értek Egyiptomba,  gy csupán a Fókusz Hadművelet során elszenvedett veszteségek pótlására tudták őket alkalmazni, ráadásul a Nílus-menti repterekre ezáltal nem is tudtak települni, és  gy a Sínai-félsziget feletti harcokból sem vettek ki a részüket a háború többi napja alatt.

Az Algériai Légierő természetesen szovjet és egyiptomi mintára épült fel, hiszen ez a két ország támogatta a létrejöttében. Ugyan rendelkeztek minimális francia fegyverzettel, de a harcelj r sok terén a szovjet doktrínát követték. Valamennyi harci tapasztalatuk is volt a MiG-17-es típuson a rövid háborújuk miatta, amelyet 1963-ban Marokkóval v vtak⁴³.

Izrael

Az egyes arab országok légierejének bemutatását követően természetesen Izrael légi haderőnem sem maradhat ki a bemutatásból. Mind a szárazföldi haderő – az IDF –, mind a légierő – az IAF – v ltoztos típusokat használt és sok saját fejlesztést is alkalmazott az 1960-as évek derekán. A saját fejlesztéseket jórészt a szükség szülte, ugyanis vagy nem voltak meg a pénzügyi erőforrásaik a legmodernebb, új technika megvásárlásához, vagy politikai okokból nem adták ezeket el nekik. Ugyanakkor ennek pozitív hozadéka is volt, hiszen  gy rákényszerültek a hazai gyártásra, amely hozzájárult az iparuk és gazdaságuk fejlődéséhez. Erre az akkoriban még túlnyomórészt mezőgazdasági termelést folytato országnak nagy szüksége is volt, és természetesen a hazai fejlesztésre és gyártásra fordított összegek is szintén a hazai gazdaságban maradtak.

Az Izraeli Légierő b r merőben más utat járt be a fegyverek beszerzésében, mégis ezek beszerzési ideje és technikai színvonala nagyon hasonló a vezető arab országokéhoz. Az első rep l eszk zeit az IAF 1948-ban m g mindenféle k l nbz  forrásból szerezte be. Volt, amit hivatalosan megv s r ltek, volt amit darabokban csempésztek be és ott szereltek össze, és olyan eszközeik is voltak, amelyeket gazdag külföldi mec nasok ajándékoztak a l t ert küzdő államnak, majd ezeket sportrep l k nt feltüntetve vitt k be az országba. Ennyi k l nbz  állapotú és eredetű repülőgépnek a karbantartása természetesen egy logisztikai rémálom volt  gy, amikor az első arab-izraeli háború véget ért, hozzáláttak a géppark racionalizálásához és a személyi állomány fejlesztéséhez. Az IAF első sugárhajtású gépei Gloster Meteorok voltak, amelyekkel 1953-ban léptek be a sugárhajtású korszakba. Kezdetben k t db Gloster Meteor T.7-es kik pz g pet, majd Meteor F.8-as vad szv ltoztokat szereztek be⁴⁴. A további fejlesztésért azonban már nem Nagy Britanniához, hanem Franciaországhoz fordultak. Ekkor érkeztek a Meteorokn l modernebb, egy hajtóműves Dassault Ouragan gépek, amelyek m g a második vonalban, mint vadászbombázók a hatnapos háborúban is fontos r szet vállaltak. A szintén Dassault gyártmányú Myst re IVA követte a sorban az Ouragan-t, amely technikai színvonala tekintetében a MiG-15-el volt egyenértékű. Ezekből a nyilazott szárnyú és a MiG-17-el egyenértékű gépekből először 24 db érkezett Izraelbe 1956.  prilis 11.  s május 23. között, és a szuezi válságban 16 db-ot már nagy sikerrel be is vetettek bel l k ⁴⁵. Ez a típus is szolgált m g 1967 nyarán, de szintén csak a második vonalban, mint t mad g p és nem elfogóvadász.

---

⁴² Cooper, Tom, and Franz Vajda. "Arab Air Forces on 5 June 1967." *Www.acig.org*. 20 Feb. 2008. Web. 17 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Efrati, Yoav. *Colors and Marking of the Israeli Air Force*. Bat-Hefer, 2005. Print. p. 19.

⁴⁵ Ibid. p. 24.

A szuezi válság nem csak a Myst re IVA-k alkalmazása miatt volt fontos momentum az IAF történetében, hanem azért is, mert az 1956. októberi tapasztalatok kiértékelésekor gondolta  t a fejlesztési stratégiáját az izraeli vezetés. A lehetőségekhez mérten nagy fejlesztésbe kezdtek és ez a munka alapozta meg a hatnapos háború sikerét. Ian V. Hogy  gy értékeli ezt a folyamatot Az izraeli hadigépezet című könyvében, *„Ha Izrael  llam politikai helyzetére nem is, a Chel Ha' Avir (Izraeli Légierő) sorsa szempontjából j tekony hatásának bizonyult az 1956-os háború”*⁴⁶. Majd alátámasztja a kijelentést miszerint: *„A szárazföldi erőknek nyújtott légi támogatás, illetve az izraeli légtér uralására tett arab kísérletek megakadályozása révén bebizonyították, hogy a légierőnek rendkívül fontos szerepe van Izrael honv delm ben”*⁴⁷. A második arab-izraeli háborúban látott döntő szerepe, a kivívott légifölény és az IDF szárazföldi csapatainak nyújtott légi támogatás hatékonysága nyitotta meg az IAF előtt a források csapjait, és tette lehetővé, hogy modernebb, a kor színvonalának csúcsát képező gepekert szerezzenek be. Hogg szerint a fejlesztésekhez az is hozzájárult, hogy *„Továbbá lassan az is kezdett bebizonyosodni, hogy a jövőben Izrael nem várhatja meg, amíg megtámadják; ki kellett fejleszteniük a megelőző csapásmérés lehetőségét, nem mint kizárólag agresszív stratégiát, hanem mint hatástalanító taktikát.”*⁴⁸ Az elgondolás helyességét végül az 1967. j nusi háború igazolta is. A kit z tt fejlődési ir nyal összhangban újabb géptípus csatlakozott a légierő kötelékéhez 1959 a Dassault Super Myst re B.2 képében, amely a Myst re IVA továbbfejlesztett, ut n get s hajtóművel ellátott utóda, és amellyel Izrael is belépett a szuperszonikus korba. A közel-keleti „adok-kapok” része volt ennek a típusnak a beszerzése is ugyan gy, mint az Ouragan és a Myst re IVA esetében. A Super Myst re B.2 beszerzésével egy időben ugyanis megérkeztek a szintén szuperszonikus MiG-19S-ek Egyiptomba. 1967-re a Super Myst re sem tartozott már a legmodernebb technikák közé, de m g megállta a helyét vadász, és vadászbombázó feladatkörben is. A hazai ipar által továbbfejlesztve, és amerikai hajtóművel ellátva az IAF egészen az 1970-es évek derekáig használta ezt a komoly harcértékű típust. Ahogy a MiG-19-et gyorsan követte a MiG-21 hadrendbe állítása az arab országokban,  gy a Super Myst re B.2-t is elég hamar követte a már 2 Mach sebességre is képes újabb típus. Az akkor még meglévő baráti izraeli-francia viszonyoknak és a Dassault gepekkel szerzett jó tapasztalatoknak megfelelően ez is egy ilyen gyártmány lett, a cég legújabb Mirage IIICJ típusa. A Mirage III-as nemcsak teljesítményben jelentett nagy ugrást a korábbi típusokhoz képest, hanem dbsz mban is. 1962.  prilisa és 1964. j lius a között összesen 70 db vad szv ltozat  IIICJ altípus, valamint 1964. márciusában 2 db IIIRJ taktikai fot felderit  altípus, és végül, de nem utolsó sorban, 1966 és 1968 között további 4 db IIIBJ kétüléses kik pz  Mirage került az IAF k tel k be⁴⁹. Hogy a Mirage III-ak mennyire jó konstrukciók voltak, azt remekül illusztrálja, hogy a hatnapos háború megnyerésében vállalt szerepük mellett, az 1980-as évekig minden izraeli konfliktusból kivett k a r sz k, sőt az eladott, használt példányok argentin fels gijellel m g tovább repültek, ugyanis az argentinok az 1982-es falklandi háborúban elszenvedett veszteségeiket részben ezekkel p toltt k. Azonban csak a hatnapos háború vesztes glist j t nézve, azt gondolhatja az ember, hogy a Mirage IIICJ nagyságrendekkel jobb volt, mint fő ellenfele a MiG-21F-13, de ez nem teljesen igaz. A két szembenálló géptípus teljesítménye megk z l t leg egyforma volt, bár egy-két részletben ténylegesen a Mirage kerekedett fel l. Pusztán a teljesítmény

---

⁴⁶ Hogg, Ian V. Az Izraeli Hadig pezet - Katonák, Fegyverek, Háborúk. Kaposvár: Holló  s Társa, 1983. Print. p. 56

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Hogg, Ian V. Az Izraeli Hadig pezet - Katonák, Fegyverek, Háborúk. Kaposvár: Holló  s Társa, 1983. Print. p. 57

⁴⁹ Baker, Nigel. "Dassault Mirage III & Mirage 5/Nesher in Israeli Service." www.acig.org. 20 Feb. 2008. Web. 30 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content

 s a nagymagassag  manőverező képesség tekintetében a MiG-21 előnyben volt a francia géppel szemben. F ldk zelben és alacsony magasságon azonban a Mirage manőverező képessége volt jobb és m g egy tulajdonságban kétségtelenül felülmúlta a korai MiG-21-eket: a beépített fedélzeti g p gy ban. Ez az egyik fontos oka annak, hogy a vesztes glist kon ekkora a differencia a két típus között. A Mirage III CJ változata 2 db, fixen beépített 30 mm-es  rm ret  DEFA 552 típusú gépágyúval rendelkezett, melyekhez csövenként 125 l szer járt,  gy összesen egy 250 db-os javadal-maz ssal gazdálkodhatott egy izraeli pil ta⁵⁰. Ezzel szemben a MiG-21F-13 típus exportv ltozat n l, amely az arab l gier kn l is nagy számban volt rendszeresítve 1967-ben, csupán egy db 30 mm-es Nudelmann-Richter NR-30 gépágyú volt megtal lthat , amihez csupán 30 db l szer tartozott szemben a Mirage 250 db-jóval. Ez fegyverek t zgyorsas g t és a lövedékek tömegét is figyelembe véve a gyakorlatban azt jelentette, hogy az NR-30 15 lövedéket tudott kilőni egy átlagos, 1 másodperces tüzelés alatt, amely összesen 6 kg l szer kilövését jelentette a cél felé. Ezzel szemben a Mirage 2 db DEFA g p gy ja 1 másodperc alatt 40 lövedéket l tt ki és 11 kg „ lmot” indított célba. Figyelembe véve, hogy a korai légiharc rakéták mennyire megbízhatatlanok voltak, amit minden gyártó ország megtapasztalta az 1960-as években legyen szó akár a nyugati amerikai, brit, francia, izraeli vagy a szovjet rakétákról, a l giharcok többségében a l gigy zelmeket gépágyúval érték el. Jól alátámasztja ezt, hogy a hatnapos háború számos l gigy zelve közül mindössze egyetlen egy igazolt győzelem született légiharc rakétával, és az is egy kevésbé fordulékony iraki Tu-16-os bombázó lelövése volt⁵¹. Ezzel szemben a Mirage-ok további 47 arab repülőt l ttek le, 9 saját gép elvesztése  r n⁵². Tovább rontotta az arab légierők helyzetét a legmodernebb MiG-21-es altípus, az FL (PF) esete, ahol a tervez k teljesen elhagyták a beépített fedélzeti gépágyút. Mivel az arab légierők ekkor még külső g p gy kont nerrel sem rendelkeztek ehhez a típushoz,  zert ez a gép csak az infrav ros önirányítású légiharc rak t ira hagyatkozhatott.  gy hiába rendelkezett ez a gép jobb paraméterekkel, mint a Mirage, vagy volt minden időjárási körülmények közt bevethető, mégis a gyakorlati harcértéke m g kevesebb volt, mint a MiG-21F-13-as altípusnak, vagy a m g régebbi MiG-19S  s MiG-17F gépeknek. Ahogy már korábban említtem, a gépágyúk elhagyása nem csak a szovjet tervez k hibája, hanem ugyanebbe a csapdába estek bele az amerikaiak is és nekik is a saját k rukon kellett ezt megtanulni a vietnámi háborúban. A hibára gyorsan rájöttek a szovjet és az amerikai tervez k is és kezdetben egy külsőleg, a törzs alá felfüggeszthető g p gy kont nerrel igyekeztek orvosolni a hibát, de ez az eszköz a harmadik arab-izraeli háborúban m g egy arab országban sem volt rendszeresítve.

Az izraeli légifölény kivívásának fontos tényezője volt m g a kik pz sbeli különbség is. Ezen a téren az IAF személyzete fölényben volt bármelyik szembenálló arab légierő pil ta llom ny val szemben. A kik pz sbeli különbségek téren két elemet érdemes kiemelni az előny illusztrálására. Az első az, hogy az izraeli kiképzés során nagyobb hangsúlyt fektettek a manőverező légiharcra, mint az arab l gier kben. Egyr sz t ez annak is köszönhető, hogy a szovjet típusokra az arab pilóták csak alapsz nt  kiképzést kaptak a Szovjetunióban. Az elképzelésnek megfelelően elfog v d sz feladatkörben, a földi irányítás r vezet s vel és rakétával harcolva k zdt k volna le az ellenséget. Fontos hangsúlyozni, hogy ez alapvetően nem hibás elgondolás. A Szovjetunió

---

⁵⁰ Aloni, Shlomo. *Mirage III vs MiG-21: Six Day War, 1967*. Vol. 28. Oxford: Osprey, 2010. Print. Duel. p.27.

⁵¹ ACIG Team. "Israeli Air-to-Air Victories in 1967." www.acig.org. 11 May 2009. Web. 30 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content Letöltve: 2017. november 5.

⁵² Efrati, Yoav. *Colors and Marking of the Israeli Air Force*. Bat-Hefer, 2005. Print. p. 33.

szibériai területein az esetlegesen támadó amerikai B-52-es bombázók ellen megfelelő elképzelés volt a GCI (Ground-Controlled Interception) azaz a földről irányított elfogás, azonban a közeli légi közelharcban nem. Másrészt azt is figyelembe kell venni, hogy azon egyiptomi pilóták, akik rendelkeztek harci tapasztalattal, ők ezt nagyrészt Jemenben, a jemeni polgárháborúban szerezték, ahol főleg földi célokat támadtak. Ez a Sínai-félszigeten előrenyomuló IDF csapatok megállításában vagy lelassításában hasznos tapasztalat lett volna, de a Fókusz hadművelet alatt nem. Mindemellett az izraeli pilóták abban is élen jártak, hogy az Ouragan, Mystère IVA és Super Mystère B.2-es gépekkel az arab légierők MiG-15, MiG-17 és MiG-19-es típusait tudták szimulálni. Így az első vonalbeli 101., 117. és 119. IAF Mirage IIICJ századoknál képesek voltak egy megfelelő taktikát kidolgozni az alacsonyabb sebességű, de fordulékonyabb harci gépek ellen⁵³.

Szintén meghatározó tényező lehetett a MiG-21 és Mirage III összecsapások kimenetelét illetően az, hogy 1966. augusztus 16-án az IAF hozzájutott egy valóban kulcsfontosságú információ forráshoz. Ez a már korábban említett dezertált iraki keresztény pilóta Munir Radfa és az ő MiG-21F-13-asa volt. Az IAF 1966. szeptember 13-án elkezdte a MiG-21 átfogó tesztjét. Ennek során először a gép sárkányát és műszereit vizsgálták át. Dicsérték a robusztus építését és az egyszerű szerkezetét, azonban a létfonosságú elemek, mint például a futóművek gumijainak a rövid élettartamát nagy hátránynak tartották. Az átvizsgálást követően 1966 szeptembere és novembere közt pedig a Mirage III-mal hasonlították össze a gépet egy átfogó repülési programban. Ezzel olyan felbecsülhetetlen tapasztalatokat és adatokat szereztek, amelyeket máshogy nem lettek volna képesek megszerezni. Például rájöttek, hogy függőleges emelkedésben a Fishbed jobb teljesítménnyel rendelkezett, mint a Shahak (a Mirage IIICJ izraeli beceneve). Ugyanakkor azt is kitapasztalták, hogy manőverező légiharcban, különösen alacsony magasságon a francia gyártású gép volt fölényben és a Fókusz hadművelet alatt szinte kizárólag ilyenekre került sor. A MiG-21 tesztje által megszerzett adatok nagymértékben hozzájárultak az izraeli légi sikerekhez és feltételezhetően sok zsidó pilóta életét, valamint értékes harci gépet mentettek meg a lelövéstől⁵⁴.

A már-már „sztár” népszerűségnek örvendő Mirage és egyéb vadászbombázó erők mellett érdemes megemlíteni az IAF bombázó erőit is. Bár ezek nem voltak olyan nagyszámúak, mint a vadászok, de szintén kivették a részüket a hatnapos háború sikeréből, különösen a Felső-Egyiptomi légibázisok támadásával a Fókusz hadművelet alatt, majd a háború többi napján a földi csapatok közvetlen légi támogatásával. Izrael nem rendelkezett olyan nagyméretű és teherbírású bombázótípussal, mint az EAF és az IQAF Tu-16-os bombázói. Az IAF támadóerejének gerincét a francia Sud Aviation Vautour II típus alkotta, 3 különböző alváltozatban. A Vautour IIA az alap bombázótípus, a Vautour IIN a minden időjárási körülmények közt bevethető és éjszakai vadász és a Vautour IIB különleges bombázó, amelyet a Francia Légierő, az Armée de l'air igényei szerint atomfegyver célba juttatására fejlesztettek ki. Az IAF kötelékében azonban ezeket a gépeket fotófelderítőkké alakították át⁵⁵. Magát a típust teljes titoktartás mellett szerezték be Izraelben, ugyanis tartottak egy esetleges amerikai vétótól. Úgy ítélték meg, hogy mindenképpen szükségük van egy olyan nagy hatótávolságú típusra, amely megfelelő bombaterhelés mellett is mélyen be tud hatolni az ellenséges területek fölé. Az izraeli légierő, a Vautour beszerzése előtt utoljára a második világháborús veterán De Havilland Mosquito-val

---

⁵³ Aloni, Shlomo. *Mirage III vs MiG-21: Six Day War, 1967*. Vol. 28. Oxford: Osprey, 2010. Print. Duel. p.37.

⁵⁴ *Ibid.* p.30.

⁵⁵ Dor, Amos. *IAF Vautours*. Vol. 8. Milan: AD Graphics, 2001. Print. The IAF Aircraft Ser. p.12.

rendelkezett ilyen k peess ggel, a Mosquito fot felderit k m g a t voly líbiai-egyiptomi határt is lef nyk peztek⁵⁶, azonban a típus utolsó példányát 1957-ben kivonták a hadrendb l⁵⁷. A Vautour gépeket ugyanebben az évben rendszeresítettek, augusztus 1- n érkezett meg az első példány, azonban a pénzügyi korl t k miatt az eredetileg tervezett nagyobb tétel helyett csak 28 db-ot rendeltek. Ugyan maga a típus nem lett olyan népszerű, mint a Mirage III  s Franciaország mellett csak Izrael rendszeresítette, de a közel-keleti harcokban remekül bevált és a hatnapos háborúból is kulcsfontosságú szerepet kapott. Bomb kkal megrakodva 2500 km-es hatótávval rendelkeztek, azaz m g az 1250 km-re lévő egyiptomi c lakra is sikeresen csapást tudtak mérni, majd visszatérni a saját b zisuokra⁵⁸. Erre a k peess g re szükség is volt hiszen a Ramat David l gib zist l Egyiptom legfontosabb felső-egyiptomi repülőtere, amely mellesleg a EAF jemeni bevet seinek egyik kiindulópontja is, Ras-Banas közel 1000 km-re található l gvonalban⁵⁹. A bombázó feladatk r n kívül a típus megfelelő alapot biztosított az akkor már egyre inkább fejlődő izraeli rep l iparnak és a mérnököknek is, ahhoz, hogy új modifikációkat hozzanak létre és fejlesztés alatt álló eszközöket teszteljenek. Egyedileg alakították  t a Vautour IIB változatokat fot felderit kk , melyeket BR jelzéssel láttak el és amelyek a bombázó A v ltozat  és az éjszakai vadász feladatkörű N v ltozat  Vautour-okhoz hasonlóan szintén a korábbi Mosquit k  s Meteorok feladatkörét vették  t⁶⁰. A saját fejlesztésű fot felderit  felszerelés mellett kifejlesztettek egy speciálisan elektronikai hadviseléshez alkalmazott változatot és ezzel a stílusosan Phantomas nevet viselő géppel egyedülálló elektronikai zavar k peess ggel rendelkeztek a t rs gben⁶¹. Ez a gép, és a hozzá helyileg kifejlesztett „Yabelet” zavar kont ner felbecsülhetetlen  rt k nek bizonyult a hatnapos háborúban, majd a térség további konfliktusaiban is.

A teljes állományt figyelembe véve az IAF 204 repülőeszközzel rendelkezett a háború előestéjén és ezek közül 197 volt hadra fogható  llapotban⁶². A már ismertetett elfogóvadász, vadászbombázó és bombázó feladatkörű gépek mellett az IAF rendelkezett m g további 14 db m sodvonali és akkor már közel 20 éves Gloster Meteorral, valamint 76 db Fouga Magister k t l les kik pz g ppel. A szintén francia tervez s  Magisterek eredetileg kik pz g peknek lettek ugyan kifejlesztve, de az izraeliek ezeket is felfegyvereztek és a földi csapatok közvetlen légi támogatására használták őket. Erre az átmeneti megoldásra azért volt szükségük, mert a limitált számú támadó erőiket lekötötte az arab légierők megsemmisítése és két feladatot egy időben nem tudtak ell tani. Azonban, a háború további napjain a Magisterek mellett természetesen az IAF komoly vadászbombázó és bombázó gépei is kivették a részüket a földi csapatok közvetlen légi támogatásából, különösen a Sínai-félszigeten és a Gol n-fennsíkon d l  harcokban. A légierő nagy része a három fő légi bázison, Ramat Daviden, Tel Novon  s Hatzoron  llom sozott⁶³.

---

⁵⁶ Rozen, Oren. "De Havilland D.H.98 Mosquito." The Mosquito in Israeli Service. N.p., n.d. Web. 22 July 2017. <http://www.oocities.org/capecanaveral/hangar/2848/mosquito.htm>

⁵⁷ Price, Nigel, ed. "Under the Star of David." Mosquito: A Flypast Special 2009: 83. Print. p.83.

⁵⁸ Dor, Amos. IAF Vautours. Vol. 8. Milan: AD Graphics, 2001. Print. The IAF Aircraft Ser. p.21.

⁵⁹ Kreisler, Zvi. "The Middle East Theatre." The Vautour Pages. N.p., 09 Apr. 2002. Web. 24 July 2017. <http://www.oocities.org/zvika47.geo/arena.htm>

⁶⁰ Dor, Amos. IAF Vautours. Vol. 8. Milan: AD Graphics, 2001. Print. The IAF Aircraft Ser. p.10.

⁶¹ Ibid. p.24.

⁶² Baker, Nigel, and Tom Cooper. "Operation Moked: Destruction of Arab Air Forces." Wwww.acig.org. 11 May 2009. Web. 24 July 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content

⁶³ Ibid.

FELHASZN LT IRODALOM

- [1] ACIG TEAM. "Israeli Air-to-Air Victories in 1967." [Www.acig.org](http://www.acig.org). 11 May 2009. Web. 30 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content
- [2] Aloni, Shlomo. *Arab-Israeli Air Wars, 1947-82*. Oxford: Osprey, 2001. Print.
- [3] Aloni, Shlomo. *Mirage III vs MiG-21: Six Day War, 1967*. Vol. 28. Oxford: Osprey, 2010. Print. Duel.
- [4] Ahron Bergman. *Israel's Wars*. London: Routledge, 2004. Print.
- [5] Ashley, Glenn, and Joe SEWELL. *Hawker Hunter in Action*. Carrollton, TX: Squadron/Signal Publications Inc., 1992. Print.
- [6] Baker, Nigel. "Dassault Mirage III & Mirage 5/Nesher in Israeli Service." www.acig.org. 20 Feb. 2008. Web. 30 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content
- [7] Baker, Nigel, and Tom COOPER. "Operation Moked: Destruction of Arab Air Forces." www.acig.org. 11 May 2009. Web. 24 July 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content
- [8] Berki, G bor. "Elektronikai Hadvisel s a Hatnapos H bor ban." *Hadm rn k* 6.1. Mar. 2011. Web. 30 Apr. 2017.
- [9] Boda et al. "Fókusz  s egy ttm k d s. A hadtudom ny kutatási feladatai." *Honv ds gi Szemle* 2016/3. pp 3-19.
- [10] Cooley, John K. "The War over Water". *Foreign Policy* 54 (1984): 3-26. Web.
- [11] Cooper, Tom. "The Fight for Airfield H-3." *Aeroplane* Aug. 2017: 58-62. Print.
- [12] Cooper, Tom, and Franz VAJDA. "Arab Air Forces on 5 June 1967." [Www.acig.org](http://www.acig.org). 20 Feb. 2008. Web. 17 June 2016. http://www.acig.info/CMS/index.php?option=com_content
- [13] Cooper, Tom, Stefan KUHN, and Brig.Gen. Ahmad SADIK. "Kuwait "Emergency", 1961." *Air Combat Information Group*. N.p., 9 Sept. 2003. Web. 15 July 2017. http://www.acig.info/artman/publish/article_203.shtml
- [14] Dor, Amos. *IAF Vautours*. Vol. 8. Milan: AD Graphics, 2001. Print. The IAF Aircraft Ser.
- [15] Dunstan, Simon, and Peter DENNIS. *The Six Day War 1967: Sinai*. Oxford: Osprey, 2009. Print.
- [16] Efrati, Yoav. *Colors and Marking of the Israeli Air Force*. Bat-Hefer, 2005. Print.
- [17] Goebel, Greg. "[2.0] Dumb Bombs (2): Cluster Munitions & Other Bombs." [2.0] Dumb Bombs (2): Cluster Munitions & Other Bombs. 1 Nov. 2004. Web. 15 May 2017. <http://craymond.no-ip.info/awk/twbomb2.html>
- [18] Kreisler, Zvi. "The Middle East Theatre." *The Vautour Pages*. N.p., 09 Apr. 2002. Web. 24 July 2017. <http://www.oocities.org/zvika47.geo/arena.htm>
- [19] Kreisler, Zvi. "The Armament of the IAF Vautours." *The Vautour Pages*. N.p., May 2002. Web. 24 July 2017. <http://www.oocities.org/zvika47.geo/arms-iaf.htm>
- [20] Nicolle, David, and Tom COOPER. *Arab MiG-19 and MiG-21 Units in Combat*. Oxford: Osprey, 2004. Print.
- [21] Oren, Michael B. *Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East*. London: Oxford UP, 2002. Print.
- [22] Oszetzky Tam s. *Arab-izraeli H bor k 1848-1982*. Budapest: Zr nyi Katonai Kiad , 1984. Print.
- [23] Pad nyi József: *V zkonfliktusok*. Budapest *Hadtudom ny* 2015. „E” sz m. http://mhtt.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/23_PADANYI_JOZSEF.pdf
- [24] Price, Nigel, ed. "Under the Star of David." *Mosquito: A Flypast Special* 2009: 83. Print.
- [25] Rozen, Oren. "De Havilland D.H.98 Mosquito." *The Mosquito in Israeli Service*. N.p., n.d. Web. 22 July 2017. <http://www.oocities.org/capecanaverah/hangar/2848/mosquito.htm>
- [26] Shlaim, Avi, and William Roger LOUIS. *The 1967 Arab-Israeli War: Origins and Consequences*. Cambridge: Cambridge UP, 2012. Print. p.XIV.
- [27] Springer, Rita A. *Operation Moked and the Principles of War*. Newport, RI: Naval War College, 1997. Print.
- [28] Taylor, John W. R. *Janes All the Worlds Aircraft*. London: Janes Pub. Co., 1983. Print.

PRELUDE TO THE SIX DAY WAR FROM THE PERSPECTIVE OF THE AIR FORCES

The 1967 Six Day War (also referred to as the III. Arab-Israeli War or the 1967 June War) started with a decisive series of aerial strikes. The conflict was practically decided on the very first day with the superbly planned and executed Operation Focus, during which the Israeli Air Force achieved air superiority. It is worth to reexamine the prelude to this successful operation, as the aftereffects of the Six Day War can still be felt in the Middle East today. The aim of this work is to examine the road to the Six Day War by first presenting the mostly political, and partly economic reasons behind the conflict, and then focusing on the air forces of the opposing countries with special attention paid to their development between 1956 and 1967.

Keywords: *air war, Six Day War, Arab-Israeli, Middle East, conflict, prelude, 1967 June*

Ondr k József
Nemzetk zi referens
Nemzeti K zszolg lati Egyetem
Nemzetk zi Kapcsolatok Iroda
jozsef.ondrek.89@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1831-5479

József Ondr k
International Officer
National University of Public Service
International Relations Office
jozsef.ondrek.89@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1831-5479

---

http://www.repulestudomany.hu/folyoirat/2017_3/2017-3-01-0422_Ondrek_Jozsef.pdf

